

KATALYS.

№:15

HANDBOK
för en ny
**KULTUR-
MINISTER**

RAPPORTFÖRFATTARE: STINA OSCARSON OCH MATS SÖDERLUND

HANDBOK FÖR EN NY KULTURMINISTER

**RAPPORTFÖRFATTARE:
STINA OSCARSON OCH MATS SÖDERLUND**

SEPTEMBER 2014

Katalys tidigare publikationer

- No 1: Välfärden är vinsten
- No 2: Svar på tal om vinster i välfärden
- No 3: Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
- No 4: Slaget om den likvärdiga skolan
- No 5: Hälften kvar och hela framtiden
- No 6: "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
- No 7: Vägen till en likvärdig skola
- No 8: Fallet järnvägen
- No 9: Björklundeffekten
- No 10: Åtstramningsdoktrinen
- No 11: En röst på SD är en röst på högern
- No 12: Mest åt de rika
- No 13: Färre lärare ger vinsten!
- No 14: Ordens makt i politiken
- No 15: Handbok för en ny kulturminister

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida. Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan. 6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och SEKO.

Kontaktuppgifter:

Daniel Suhonen
Chef
Tel +46 (0) 73 519 01 06
daniel.suhonen@katalys.org

Victor Bernhardt
Utredare
+46 (0) 70 143 07 77
victor.bernhardt@katalys.org

Denna rapport är skriven Stina Oscarson och Mats Söderlund.

Besök vår hemsida: www.katalys.org

Innehållsförteckning

1. Förord	7
2. Inledning	8
3. Råd till den nya kulturministern	11
4. Den kulturella bildningen	12
5. Det offentliga rummet	15
6. Medielandskapet	17
7. Arenor och medborgare	19
8. Konstnärspolitiken	23
9. Kulturpolitiska mål	27
9.1. Mångfald.....	28
9.2. Jämlikhet	29
9.3. Frihet.....	29
9.4. Kvalitet.....	30
9.5. Målen.....	31
9.6. Regeringsformen.....	32
10. Fundera över att	34
11. Finansiering	40
12. Kanon för en kulturminister	41

1. Förord

Men varför ska ett fackligt idéinstitut som Katalys ägna tid och kraft åt kulturpolitik? Därför att kulturpolitik är en av de centrala arenorna för att åstadkomma den värderingsförskjutning vi vill se och kärnan i vår samhällssyn om vad som kännetecknar ett gott samhälle och goda liv.

För 40 år sedan – i mars 1974 – lämnade den dåvarande kulturministern *Bertil Zachrisson* in proposition nr 28. Den innehöll 1974 års kulturpolitik. Bakom låg över ett decenniums noggrant utredande. Den nya kulturpolitiken, som klubbades i politisk enighet, hade som mål att "medverka till att skapa en bättre samhällsmiljö och bidra till jämlikhet". Resurserna till kulturen ökade och det vi såg var en aldrig skådad utbyggnad av en gemensamt finansierad kultur.

Om man leker med tanken att den rödgröna regering som i någon form blir resultatet av valet den 14 september har ambitionen att lyfta kulturen på ett liknande sätt som för 40 år sedan – vad borde de göra då?

Med frågan om vad en progressiv kulturpolitik skulle ägna sig åt samlade Katalys i mars 2014 ett tjugotal kulturarbetare, kulturpolitiker och intellektuella för ett samtal om vad som behöver göras inom kulturområdet. Tanken var då att ta fram en ny kulturpolitik, men i arbetet tillsammans med Mats Söderlund och Stina Oscarson föddes en ny idé – nämligen en slags inspirationsbok för en nyutnämnd kulturminister. Idén har sedan utvecklats och förändrats och resultatet är denna Handbok.

Kulturpolitik handlar om att skapa förutsättningar för kulturupplevelser och kulturellt och konstnärligt skapande. En progressiv kulturpolitik måste även idag handla om att ge fler möjlighet att ta del av kultur, skapa själva och att göra det under bättre förutsättningar. Grunden för detta är att kulturen blir en del av välfärden och att välfärden och kulturen ges goda resurser.

Vill man förbättra kulturpolitiken måste man bryta dagens urgröpning av anslagen som inleddes på 1990-talet när kulturverksamheten slutade räknas upp med inflationen. Men det räcker inte med mer pengar, vilket denna handbok visar. Den kulturella ojämlikheten kräver nytänkande bortom anslagshöjningar.

Vi från Katalys ber att få överrätta denna handbok till Sveriges nya kulturminister och alla andra som vill ta del av samtalet om kulturpolitiken. Vi ser inte detta som slutet på vår kulturpolitiska verksamhet utan en början.

Daniel Suhonen, chef på Katalys

2. Inledning

Det oförutsägbara ligger alltid framför oss, inte bara metaforiskt utan som en konkret och ständigt drabbande verklighet. Som konstnärer gör vi oss vidöppna för det oförutsägbara, vi söker oss till det, vi lär oss att möta det, snarare än att mota det. Det finns mycket vi två inte är överens om, och när vi tänkt kulturpolitik och mött olikheterna har vi hållit oss nära den insikten. I mötet ligger också att tillåta allt det. Delar av den här texten är därför av nödvändighet och i kreativ dialog starkare avtryck av den ena eller den andra. Men vi är överens om att de områden inom kulturpolitiken som vi lyfter fram, är centrala för att vi i framtiden skall kunna odla ett humanistiskt, jämlikt, öppet och hållbart samhälle. Olikheterna är inte hinder, de är själva myllan som allt växer ur.

Till ytan är det idag mycket lite som skiljer de olika partierna åt när det gäller kulturpolitiken. Sverigedemokraterna är det enda parti som sticker ut med sin tydliga nationalistiska hållning, det är alltså dit man måste vända sig om man vill ha något annat. Det är egentligen märkligt då kulturpolitiken ställer alla de stora ideologiska konflikterna på sin spets. I de olika partiernas kulturpolitiska program finner man många vackra och förvillande lika ord om demokrati, barnkultur, kreativitet, nyskapande och mångfald. Ord som de flesta kan skriva under på. Ord som utgår från ett vi. Men vad menar man egentligen? Vilken kraft är de beredda att lägga bakom dem? Vilket *vi*? Och framför allt, *hur* vill man till exempel främja nyskapande och mångfald?

Om man skulle ta dessa kulturpolitiska mål på allvar och söka en politik som svarar mot våra högt ställda kulturpolitiska ambitioner kommer det att tvinga oss ner till den egentliga frågan: Vad är egentligen meningen med samhället? Med våra liv. Och skulle samtliga partier svara på det, skulle troligtvis likheterna upphöra.

Idag, i arbetslinjens Sverige har den ekonomiska tillväxten kommit att bli vårt enda mål och vår allt överskuggande mening. Detta för att vi sedan ska ha råd att fixa de andra detaljerna som demokrati, miljö, välfärd och kultur. Vi tror detta är att börja i fel ände och är rädda att politiken just nu håller på att fastna där: med tillväxten som mål, troende sig vara maktlösa om inte den uppfylls först. Detta trots att kulturen i sig ju bär på en annan berättelse, ett större löfte.

Vad händer om vi för ett ögonblick låter oss glömma målet om ekonomisk tillväxt. Vi kanske ändå inom kort kan tvingas revidera det och finna oss i nolltillväxt eller börja arbeta med en

När vi talar om kulturpolitik, varför vi vill ha kultur och hur vi ska få mer och bättre kultur sitter vi fast i ett ekonomiskt nyttotänkande.

cirkulär ekonomi. Om vi istället funderar över vad vi vill med samhället och vad kultur betyder för oss som människor. Vad skulle vi göra då?

Tillväxt är något man önskar sina barn, bondens grödor, skogen och grannens hundvalpar. Men från att bara ha handlat om levande varelsers näringsupptag och viktökning handlar det nu om köpkraft, dina och mina pengar, våra löner, våra pensioner och vårdcentralens överlevnad och ytterst hotet att hela den offentliga sektorn ska tvingas stänga.

I åtta år har begreppet "kulturella och kreativa näringar" hamrats in i kulturlivets medvetande. Men inte för att vi behöver den kulturella näringen för att utvecklas som människor. Utan snarare med innebörden att den yttersta drivkraften i all mänsklig verksamhet är egen vinning och ekonomisk nytta, mångfaldigandet av antalet pengar i din trasiga jeansficka.

I *Det enda könet*, en essä om ekonomismens herravälde över våra tankar, visar Katrine Kielos hur den förhärskande samhälls-ekonomiska retoriken reducerar människor till egocentriska konsumenter utan intresse av andras väl och ve. Vi börjar betrakta oss själva och andra som själviska individer och inget annat. Ingen kärlek till nästan, ingen omtanke, inga irrationella beslut fattade utifrån empati eller en intuitiv känsla för rättvisa och samhörighet. Själva sättet att prata om "humankapital" har infiltrerat våra tankar, våra identiteter och våra relationer. Det enda vi kan prata om är ekonomin, pengarna, vinsterna. Allt annat har gjorts ogiltigt.

Årets valrörelse har visat att många gör motstånd mot det synsättet nu.

Också inom det kulturpolitiska fältet är det ett problem att vi inte har ett språk för att tala om kulturens egenvärde. Begreppet kreativitet har tunnats ut och kan syfta på i stort sett alla mänskliga aktiviteter där något produceras. Men att producera och att vara kreativ är inte samma sak. Vi måste kunna skilja på kvalificerade konstnärliga processer och en allmän produktion av resurser eller produkter som kläder, hus, bilar eller köpcentra.

När vi talar om kulturpolitik, varför vi vill ha kultur och hur vi ska få mer och bättre kultur sitter vi fast i ett ekonomiskt nyttotänkande. De senaste åtta åren av aspektpolitik har förstärkt det problemet. Fler och fler talar om konst och kultur som något tillväxtfrämjande eller hälsobringande elixir.

Vi tror att om vi i stället fokuserar på bildning, på yttrandejämlighet och på konstens frihet kommer en massa nytta på köpet. Kanske inte enbart den ekonomiska. Utan främst den nytta som ett bildat folk gör för demokratin. Att genom våra fria tankar kunna driva utvecklingen framåt på fredligt vis.

Denna bok är inte något försök att mästra eller sätta sig över

den förda politiken. Vi vet hur det är när man sitter med ansvar. Hur lite tid och möjlighet det ges att tänka fritt. Utanför sin tids givna sanningar. Utanför nästa budgetår eller kanske på sin höjd sin mandatperiod. Som konstnärer har vi därför nu med den tankens frihet vi äger och den kunskap vi besitter, tagit oss den tiden.

Vi har i denna lilla handbok för en ny kulturminister med stor respekt och glimten i ögat sökt se lite längre. Vi har styckat upp detta politikområde i vad vi för tillfället anser vara dess huvudsakliga problemområden, samt lagt fram förslag på möjliga lösningar. Inte för att dessa nödvändigtvis är de rätta men för att vi är övertygade om att man ibland måste skära saker på ett nytt sätt och ställa nya frågor, höja möjlighetshorisonten helt enkelt, för att komma vidare. För att kunna utvecklas. Och det behöver kulturpolitiken liksom alla andra politikområden. På samma sätt som samhället i stort och vi människor.

Vi vet att många av dessa förslag inte är nya. Vi är inte ens överens om allt med varandra. Många andra har varit inne på liknade tankar och konstigt vore det väl annars, vi är oerhört tacksamma för alla samtal med personer och organisationer vi haft under vägen.

Men detta är vårt försök att 40 år senare påbörja en lika ambitiös omdaning av kulturpolitiken som gjordes 1974. Utifrån vår tids problem och möjligheter.

Stina Oscarson och Mats Söderlund

3. Råd till den nya kulturministern

- Lyssna på poeterna. Men poesi ska inte tolkas bokstavligt så se till att hålla koll på vad som är stort och vad som är smått, vad som står skrivet mellan raderna och vad som står skrivet på väggarna.
- Ha överseende med konstnärerna om du tycker att de bara tänker på sig själva. De tänker på det som är botten också i dig.
- Skapa utrymme för dig själv att tänka och reflektera. Använd kulturen till det.
- Gör som musikerna, tänk på att närvaro är allt.
- Samla ett gäng konstnärer och intellektuella omkring dig som kan påminna om att det finns andra språk och infallsvinklar; historiskt, poetiskt, filosofiskt, feministiskt, humanistiskt i vartenda ärende.
- Kom ihåg att kulturskaparna (ja alla medborgare) behöver dig! Säg det till dig själv varje morgon. Skriv det på lappar i hela ditt rum. Tänk det när finansministern vill sätta agendan. Vi behöver ditt mod. Skriv det på dörren, på spegeln, i taket. Demokratin behöver dig.
- Tänk på att till skillnad från de andra fackministrarna i regeringen finns i varje tidning och tv-kanal en särskild del, bilaga eller avdelning som är inriktad på just ditt ansvarsområde – det gör kulturministerposten speciell, för att den är en del av kultursamtalet.
- Minns att du leder ett departement på ett högt specialiserat område, fullt av experter och sakkunniga med långa utbildningar och årtal av erfarenhet. Minns att din ledning skall föra kulturen närmare en vision.
- Skaffa dig en vision.
- Ta kampen med statsministern, finansministern, näringslivsministern, justitieministern, utrikesministern, socialministern, jämställdhetsministern, integrationsministern, utbildningsministern, landsbygdsministern, bostadsministern, ungdomsministern, arbetsmarknadsministern och alla de andra ministrarna.
- Din post kan vara den viktigaste i hela regeringen. Vi sidan av statsministern och finansministern är du den enda som har legitimitet att lägga dig i alla de andra områdena. Det är inte alldeles säkert att de förstår det. Därför behöver du föra kulturens talan både på regeringsmötena och i samhället.
- Kom ihåg att kulturpolitik inte kan bedrivas med ekonomiskt språkbruk. Då har du inte en chans. Man kan inte säga bruttonationalprodukt som svar på frågan vad kärlek är.

Lycka till!

Tips & råd

4. Den kulturella bildningen

Demokratin kräver att alla medborgare har möjlighet till en fullvärdig kulturell bildning.

Kunskap är en liten bäck som man kliver över, visdom en ständigt pågående sysselsättning. Mer än någonsin får vi våra värderingar, vår information, analyserna av samhället, samtiden och oss själva via kultur och media. Genom tidningar, tidskrifter, böcker; teveserier, dokumentärer och spelfilmer; musik, teater, dans och annan scenkonst skaffar vi oss en bild av vad som händer, vilka problem vi står inför och hur de skulle kunna lösas. Skolan ger oss grunderna och verktygen för att skaffa oss bildning. Bildning är summan av all kultur och information vi konsumerar genom hela livet. Mer än någonsin behöver vi kunna sortera, värdera, analysera och kritisera vår omvärld så som den kommer till oss i gestaltad, redigerad och manipulerad form.

Sedan friskolereformen, skolpengen och det fria skolvalet har segregationen i den svenska skolan ökat markant. Alla tecken pekar på det. Huruvida det beror på själva reformen eller inte tvistar många om. De utgår dessutom ofta per automatik från sin egen partipolitiska övertygelse. Men faktum är att vi idag har elitskolor med långa köer där medvetna föräldrar tagit en kölapp så fort graviditetstestet visade sig vara positivt. Vi har också hela bostadsområden där invånarna på grund av sociala och ekonomiska omständigheter är hänvisade till den skola som ligger närmast. Istället för att tjafsa om vad som är orsaken måste vi ställa frågan: är det så här vi vill ha det? Är inte en likvärdig bildning en förutsättning för demokratin?

Jo det är det. Och då är det bara att enligt det enkla uttrycket konstatera: "Om det du gör inte fungerar. Gör något annat!"

Denna nygamla skolsegregation har också förstärkt den kulturella segregation som genom den tidiga svenska kulturpolitiken var på väg att brytas. Hur mycket och vilken kultur eleverna möter i skolan beror numera helt på den enskilda skolans resurser eller någon enskild brandfackla till lärare med ett eget kulturintresse. Att vara lärare idag kräver ingen särskild kulturell bildning. En del studenter kommer till lärarhögskolan utan att ha läst en enda roman. Det är inte lärarstudenternas fel, men hur ska de kunna sprida lusten att läsa?

Det är ofta på samma orter som har sämst resurser till kultur i skolan, som också kulturskolan lagts ner på, eller flyttats från till ett annat område på grund av bristande elevunderlag.

Utöver detta är de estetiska ämnena inte obligatoriska på gym-

Och dessutom har ett nytt betygssystem medvetet reducerat kulturens värde, då dessa ämnen inte ger samma meritpoäng som t.ex. engelska eller matematik. Detta kan inte vara något annat än dumhet grundad på okunskap.

nasiet längre. Och dessutom har ett nytt betygssystem medvetet reducerat kulturens värde, då dessa ämnen inte ger samma meritpoäng som t.ex. engelska eller matematik. Detta kan inte vara något annat än dumhet grundad på okunskap.

Sommaren 2012 kom Svenskt Näringsliv med ett förslag att sänka studiebidraget till humaniorastudenter. Rapporten som ledde fram till detta förslag hade rubriken *Konsten att strula till ett liv*. Vill man söka grunden till skolans kris så finns den där, i den synen på samhället, livet och människorna. Rapporten går ut på att alla irrfärder, alla felsteg, alla snedspång vi gör, som när någon exempelvis studerar tre år filosofi på högskolan och sedan blir undersköterska, att det enbart är att strula till det. Och detta enda exempel tvingar oss tillbaka till inledningens fråga. Vad är meningen med samhället? Med våra liv? En kille i årskurs sju fick frågan varför han alls kom till skolan när han inte gjorde något. "För att det är skolplikt", sa han och fortsatte: "men man kan ju fråga sig varför". Ingen kunde besvara hans fråga. Hade vi haft en uttalad mening för samhället, som stod över den ekonomiska tillväxten, skulle svaret på frågan varit rätt enkel och det skulle nog också vara en del av lösningen på skolans kris.

Så länge vi skriver under på ett högsta mål om en ständigt ökande tillväxt blir meningen med våra liv att så snabbt som möjligt bli högkonsumerande skattebetalare.

Men så länge vi skriver under på ett högsta mål om en ständigt ökande tillväxt blir meningen med våra liv att så snabbt som möjligt bli högkonsumerande skattebetalare. Då passar det nuvarande systemet rätt bra. För i ett kapitalistiskt samhälle måste bildning ersättas av anställningsbarhet. Ett kapitalistiskt samhälle behöver dessutom bevara klassklyftorna som ett slags motivations- och tillväxtmotor. Vill man däremot sträva efter jämlikhetsanden måste man våga se att skolans kris är mycket större än fallande resultat i skolan. Samhällets bildningsnivå, folkets genomsnittliga kulturkompetens och människors individuella frihet är aspekter av samma demokratiska problem. För att politiken, fria val, det offentliga samtalet, civilsamhället och den demokratiska utvecklingen ska kunna fortgå, måste vi se bildning som en livslång process, något man skaffar sig i ett ständigt pågående lärande tillsammans med andra och i en kontinuerlig mellanmännisklig dialog.

Bristen på bildning är också resultatet av ett nedmonterat välfärdssamhälle. En ständig oro för nästa jobb, nästa bostad, nästa hyra, nästa abonnemang, nästa sjukskrivningsperiod suger musten ur vem som helst. Historien visar oss att med fred, trygghet och fritid kommer bildningslusten, när det slutat regna in och alla är mätta kommer medborgarna att kräva rätten till likvärdig utbildning.

Det gäller också oss, här och idag. Därför måste vi se att kulturpolitiken, skolpolitiken, jämlikheten och välfärden hänger ihop. Och alltså skulle behöva en helt annan riktning än den rådande.

Om vi verkligen tror att vi kan effektivisera bort grunden för vårt varande kommer vi att få betala ett högt pris för det en dag. Och det är ett problem. Inte i första hand för svensk konkurrenskraft och för att det hotar en framtida tillväxt utan för att det undergräver demokratin och förnekar oss rätten till vår egentliga potential som människor.

5. Det offentliga rummet

Det offentliga samtalet kräver rum för mänskliga möten, tankefrihet, reflektion och fantasi.

Luften är fri. Det unika som uppstår i mötet mellan två människor kan aldrig få ett pris. Det kanske kan säljas, men då har vi redan gett upp. När vi är två eller fler uppstår något unikt och komplext. Det vi rör över tillsammans skall vi vara rädda om. I aldrig så stora städer finns det alltid platser någonstans för spontana, planerade, ogarderade eller redigerade möten; för intima möten, högljudda möten eller möten som böljar som sädesfält i en tidig höststorm. Och om de platserna inte finns skapar vi dem. Och om vi inte tillåts stå i ring och utbyta tankar, erfarenheter och berättelser, då tar vi oss den rätten.

Idag är det fria samtalet och de öppna mötesplatserna i kris. Varje gång vi samlas på en större yta försöker tillväxtanden och de heliga marknadskrafterna skjuta in en kil och stjäla vår uppmärksamhet.

När gav vi vårt medgivande till att sälja våra blickar och luften vi andas där vi möts och skiljs, samtalar, förundras, träffar nya människor? De offentliga rummen är våra.

I filmen *Searching for Sugar Man* finns en scen där det gestaltas hur musikern Sixto Rodriguez står med ett av sina barn utan för stadens museum. Och där, utanför den vackra byggnaden säger han: "Vad som än händer i ditt liv. Kom ihåg att detta tillhör dig."

Det är en tanke som känns allt mer främmande för många. Dels för att ökande klyftor både vad gäller geografi, ekonomi och bildning stänger ute många från våra gemensamma institutioner men också för att kapitalismen i sig likställer det privata ägandet med frihet och hela världen med en marknad för penningtransaktioner.

Det skapar problem. Först för att det finns grundläggande behov som vi anser att alla människor ska ha samma rätt till. Detta gäller såväl mat och bostad som utbildning, hälsovård och att delta i och ta del av kultur.

Men problemen gäller också hela idén med att frihet likställs med ägande. Det snävar in föreställningen om vad det är att vara människa. Därmed undermineras konstens uppdrag.

att äga
är att gripa med giriga händer efter en boj
som visar sig sjunker
ner till havets bottentygta där livet ruttar
medan gälarna i sjuk förtvivlan flämtar
i takt med börsnoteringarnas feberkurva

Skrev Per Anders Fogelström i en av sina dikter.

Konstens uppgift är både att påminna oss om och att hjälpa oss att stå ut med detta faktum. Att vi inte vet varifrån vi kommer, vart vi är på väg och vad som är meningen med allt. Den vill hjälpa oss att bejaka ofullkomligheten.

Ägandets lakejer, reklamen, vill det motsatta. Den vill dra nytta av de svarta hål som finns inom oss alla och få oss att tro att dessa går att fylla. Med pengar, saker, skönhet, upplevelser eller annat. Något att hålla sig i. Bara för att i ögonblicket säga att det finns en ny lösning på marknaden nu. Kom och köp! Kom och dö!

Här är idén med kultur på recept på samma gång helt rätt och helt fel. Rätt för att man är något på spåren i tanken att det inom kulturen finns något många människor idag saknar. Men fel då det kommer för sent. Att vi talar om den som medicin när den är lika viktig som mat för dagen. Med kulturen och dess bejaktande av de stora existentiella frågorna som en nödvändig grund för samhället skulle troligtvis ett mer humant samhälle kunna skapas, ett samhälle med ödmjukhet och jämlikhet som grund. För inför det enda säkra faktumet i våra liv, att det en dag tar slut, är vi alla lika. Det är mänskligt att försöka fly från den insikten. Men inte acceptabelt att vi låter hela samhället elda på och delta i det flyktbeteendet och driva oss alla över kanten till en bottenlös ravin.

Det offentliga rummet är nära förknippat med demokratin och yttrandefriheten som vi säger oss värna mycket högt. Men vi borde också tala mer om möjligheterna att yttra sig. Vem har tillgång till det offentliga samtalet? Vem får yttra sig? Hur får man tillgång till kanalerna, plakaten, skärmarna, slottarna? Alltså snarare än om yttrandefrihet, bör vi tala om yttrandejämlikhet. Då blir det enklare att se den demokratiska kullerbytta som gjorts när företag kan köpa sig reklamplatser i våra gemensamma rum medan graffiti-konstnärer helt saknar utrymme. Harry Schein skrev i sin bok *Har vi råd med kultur?* att: "vi måste skapa ett behov av skönhet" Vi tror att det behovet redan finns inom oss alla och att det bara handlar om att skapa rum för det.

Det kan göras genom bildning och delaktighet, vilket försvåras av att vår relation till både husen vi bor i och till våra städer har blivit en kundrelation istället för medborgarens relation till samhället. Det går dock ännu att vrida tillbaka. Men då krävs krafttag för att kvotera in icke kommersiella mötesplatser, konst och kultur. Och det krävs att vi sätter gränser för reklamens expansion samt prioriterar delaktighet i stället för effektivitet i utformandet av renovering och byggande av nya bostadsområden, köpcentra och kollektivtrafik.

Det offentliga rummet är nära förknippat med demokratin och yttrandefriheten som vi säger oss värna mycket högt.

6. Medielandskapet

Demokratin kräver medial mångfald både vad gäller tillgänglighet, själva journalistkåren och de publicistiska resultaten.

Önskas papper? För tjugo år sedan sa ungarna film och tecknad film. Nu säger de film och otecknad film. Böcker och pappersböcker. Tidningar och papperstidningar. Vill man ha reklamen skickad direkt hem får man fylla i en e-postadress. Vill man ha medlemstidningen i brevlådan får man betala extra.

Om man en helt vanlig dag läser en av våra största dagstidningar upptäcker man snart att ca 30 procent av tidningen utgörs av reklam för alkohol eller bilar. Och reklamen är också i de flesta fall placerad just på den plats dit ögat per automatik dras.

Någonting i samhället måste vara fel när så många frivilligt utsätter sig för denna dagliga propaganda för saker vi alla vet utgör ett hot mot både vår personliga hälsa och vår gemensamma framtid. För innerst inne vet nog de flesta att vi måste köra mindre bil i framtiden och att vi kommer hitta alkoholen även utan reklam.

Ny teknik och nya medievanor förändrar just nu snabbt medielandskapet för oberoende journalistik. Detta är ingen utveckling som kan eller ska bromsas. Men i en prunkande flora av matlagingsprogram, livsstilsmagasin, reklam och kändisjournalistik är det tydligt att marknaden inte klarar av att skapa den kvalitet och mångfald som krävs för att vi som medborgare på ett hederligt sätt ska kunna använda den makt som demokratin ger oss. Redan välinformerade köpstarka grupper vet var det ska finna fördjupad analys och har råd att betala för detta medan andra ställs helt utanför. Detta blir tillsammans med en icke fungerade skola ytterligare en pusselbit till de ökande bildningsklyftorna. Skillnaden förstärks av att man i glest befolkade områden, ofta med dålig uppkoppling mot internet, nu inte får sin lördagstidning förrän på måndag.

Detta är marknadens villkor och då blir det av största vikt att resurser läggs på att säkra finansieringen och stärka uppdraget för public service. Sverige är ett litet land och teknikutvecklingen har gjort gränserna mellan radio, tv och tidning flytande så därför är det en pockande tanke att löpa linan ut och slå ihop de tre public service bolagen för att få mer fokus på journalistiken än på tekniken och skapa resurser att förstärka den lokala bevakningen. Var är de vita fläckarna i medielandskapet? Vilka terra incognita söker ännu sin journalistiska bevakning eller oberoende upplysning?

Går det att göra utan att andra värden går förlorade? Självfallet inte men kanske vi vinner mer än vi förlorar?

Medielogiken skapar inte nyheter och oberoende upplysning. Medielogiken skapar tittare, lyssnare och läsare som kan säljas till annonsörer eller motivera anslag. Annonsörerna är inte intresserade av att vi läser poesi och essäer, de vill att vi läser deras erbjudanden. Det sporrar inte högsta möjliga journalistiska kvalitet, utan lägsta nödvändiga kvalitet.

Kvalitetskraven får inte bli för låga, offentligt finansierade kulturinstitutioner eller mediebolag ska inte tvingas att prioritera kvantitet och snabbhet, att räkna lyssnare, tittare, läsare, delningar eller klick då man inte behöver det.

Mediamarknaden behöver inte stöd i första hand för att höja sina upplagor, stödet behövs för att göra det möjligt att satsa på kvalitet. Geografisk spridning, mångfald och redaktionell kompetens är faktorer som borde premieras.

Medborgarna behöver alternativ till det som produceras på marknadens villkor. Om man ska kunna välja pensionsförvaltare behöver man väl också ha en möjlighet att välja mellan åtminstone två dagstidningar? Inte ens mobilmarknaden täcker varenda vrå av landet. Hur ska vi se till att också avkrokarna krokas på? Ett tydligt och kraftfullt stöd för medial mångfald borde tänkas fram.

7. Arenor och medborgare

Demokratin kräver att vi prioriterar kulturell verksamhet före skrytbyggen.

Martin Luther King skrev 1968 i *Vägen heter icke våld* några rader som känns än mer aktuella idag, i synnerhet när man försöker teckna en bild av utvecklingen på det kulturpolitiska området:

Vi lever i en slags elefantsjukans tidsålder där människor finner en viss trygghet i det som är stort och omfattande. Stora städer, stora byggnader, stora sammanslutningar. Denna tillbedjan till storleken har fyllt många med ängslan att hysa minoritetsåsikter.

De sista åren har många nya arenor och stora påkostade kulturhus växt upp i det annars på svältkost hållna kulturlandskapet. Detta har kostat och kostar oss som skattebetalare 100-tals miljoner kronor varje år bara för att täcka förlusterna.

Makthavare som manifesterar sin makt genom spektakulära byggnader har funnits genom historien men klingade av under arbetarrörelsens kamp för en demokratisering av kulturen. Men nu är monumenten på väg tillbaka och det är åter dags att ställa frågan för vems skull finns kulturpolitiken: medborgarna, marknaden eller makthavarna?

Hela idén med den svenska kulturpolitiken var att kulturen var till för folket, i vetskap om att demokratin kräver en likvärdig tillgång till den makt som de kulturella uttrycken ger. Men pendeln har svängt och kulturpolitiken är nu åter till för främst makthavarna och marknaden. Vi ser det som nödvändigt att bryta den utvecklingen om det ska fortsätta finnas ett folkligt mandat för en aktiv kulturpolitik.

Makthavarna, vinnarna på dagens kulturpolitik är de kulturchefer som stolt kan klippa bandet till ett nytt stort kulturhus eller inviga ännu en jättearena med en pampig show och höja sin lön. Vinnare är alla de företag som kan boka artister till företagevent där man köper sina anställdas eller kunders lojalitet med gemensamma upplevelser. Vinnare är alla PR-byråer som kan anlita begåvade och välutbildade konstnärer, som efter avslutad utbildning hittar sina enda avlönade jobb i reklambranschen. Vinnare är alla de spelbolag som kan använda ungdomars, kanske genom en kommunal kulturskolas förtjänst, aldrig sinande konstnärliga kvalitet. Vinnare är nöjesfälten som kan anställa högskoleutbildade skådespelare eller cirkusartister för att jobba som spöken eller clownen i lustiga huset, spöken som går med

Vi måste stå upp och kräva tillgång till vår lust och våra drömmar.

på anställningsvillkor som är fullkomligt urusla bara för att det ändå är ett jobb.

Vinnare på dagens kulturpolitik är kortfattat alla de som verkar inom det vi brukar kalla för upplevelseindustrin och de kreativa näringarna.

Förlorare är medborgarna, kulturskaparna och demokratin: folket för att så liten del av det man gemensamt investerar i kulturen bidrar till mångfald och jämlikhet; kulturskaparna eftersom samma gamla mönster upprepas när alla utom konstnärerna själva tjänar pengar på deras konst; demokratin av samma orsak som Martin Luther King talade om redan 1968. Demokratin behöver de alternativa rösterna. Och kommersialiseringen av kulturlivet gör att vi får mer och mer och större och större av samma glitterkultur men inte nödvändigtvis en mångfald av röster, speglar och scener som når ut i olika språk- och kulturrum i olika delar av offentligheten.

Till dig som blir vår nästa kulturminister. Strunta helt enkelt i de kreativa näringarna och upplevelseindustrin. Försök inte bygga några monument för att visa hur mycket du satsar på kulturen. Det är inte det viktigaste i kulturpolitiken. Vägra slå in på den väg där siffrorna har tolkningsföreträde och där det är lätt att få gehör för hårda satsningar på byggnader och annat. Kultur är handling. Och kulturpolitik är att skapa förutsättningar för dessa handlingar. Bygg alltså inga fler skrytbyggen som tvingas stå tomma. Det som behövs är en aktiv omfördelning från väggar till verksamhet. Kulturpolitiken måste vara till för medborgarna.

Tänk alla kungliga loger som byggts på teatrarna. Inte är det dit vi vill tillbaka. Till ett samhälle där makthavarna sitter på de finaste platserna och det primärt är för att visa upp sig och inte för att se vad som händer på scenen och i dem själva under spelets gång.

Alla vi som lyssnar på musik, ser på film, läser böcker, följer teveserier, prenumererar på morgontidningen eller köper kvällstidningen varje dag. Alla vi som lyssnar på Spotify, är med i en kulturförening eller går på någon kvällskurs i akvarellmålning, dans eller fotografi. Vi måste stå upp och kräva tillgång till vår lust och våra drömmar.

Vi vet att publiken ofta vill ha mer av det som den redan får. När litteraturhuset i Oslo drog igång sin verksamhet växte publiken på alla litterära scener i hela staden. Ger man folk jättelika konserter i enorma tempel kommer de att vilja uppleva den kicken igen. Ger man dem en sommarpratardag varje dag i ett par månader kommer de att vilja höra fler sommarpratardagar.

Alla som har en favoritlåt, dikt eller film, vet hur djupt personliga band man kan ha till ett konstnärligt eller litterärt verk.

Alla som har en favoritlåt, dikt eller film, vet hur djupt personliga band man kan ha till ett konstnärligt eller litterärt verk.

När totalitära ideologier gör sig påmindä känner vi behovet av konst och kultur tydligare. Vi behöver kraften i motbilderna, hoppet, friheten.

Musiker, författare och andra kulturskapare bygger upp unika förtroenden med sin publik. När Jason Timbuktu Diakité talar i riksdagen, P O Enquist skriver i *Expressen* eller Laleh sjunger i *P3*, då lyssnar vi extra noga. De har ett förtroende som en politiker aldrig kan åtnjuta.

När vi älskar Pippi Långstrump så är det i själva verket möjligheten av en annan norm vi älskar, berättelsen om ett annat liv där modet att bryta regler och följa sitt hjärtas röst värderas högre än att alltid göra som fröken säger. Berättelsen om Pippi är värdebärande. På samma sätt som Inger Alfvéns *Dotter till en dotter*, eller Kerstin Thorvalls *Ensam dam reser ensam*, *Fucking Åmål*, *Fröken Julie* eller *Vitsvit* av Athena Farrokhzad.

När Farrokhzad talar i radio är det inte hennes personliga relation till sina läsare som väcker engagemang, utan det konstnärliga uttryckets styrka, den direkta identifikation och igenkänning som etableras i det poetiska och musikaliska uttrycket.

Det är därför vissa politiker är livrädda för konstnärer.

Kultur är värdebärande och uttrycker i någon mening en beställning till politiken. Det är därför det är så oroande när ledande politiker inte tycks ta del av kulturen. Eller när opinionsbildare totalt misslyckas med att förstå ett konstnärligt verk som just konst och uttryck för komplexa samband, erfarenheter och värderingar. Partiprogrammen är bara taffliga tolkningar av vad kulturen redan sagt mycket bättre.

När totalitära ideologier gör sig påmindä känner vi behovet av konst och kultur tydligare. Vi behöver kraften i motbilderna, hoppet, friheten. Samhället består av kulturell mångfald och för kulturskapare är mångfalden själva näringen. I den breda floden av kultur är främlingsfientlighet bara en liten rännil. Vi kulturskapare retar fascister för att vi både förkroppsligar och gestaltar mångfalden. Men vi retar också liberaler eftersom vi är friare än någon entreprenör någonsin kan bli och för att vi vägrar att kompromissa med vår frihet. Samtidigt retar vi socialister genom att uttrycka människors existentiella villkor tydligare än något manifest, och genom att vägra huka för kapitalet.

Allt vi strävar efter i vår konst, är att upprätta en förtroendefull relation med världen, som kanske bara handlar om respekt, precis som alla borde ha rätt till sitt människovärde. Och att få berätta vad vi ser, känner och tycker, utan några som helst hänsyn till vare sig samhället, kyrkan, kapitalet eller någon annan auktoritet.

Men vi som skapar kultur behöver också modiga läsare, lyssnare och åskådare – demokratin kräver medborgarnas ansvar.

I Eduardo Galeanos *Omfamningarnas bok* finns en novell som heter "Läsarens ansvar" och vi utgår gärna från det begreppet när vi skriver om medborgarna och kulturen. Kulturpolitiken hand-

lar ofta om konstnärerna, kulturarbetarna, entreprenörerna men mer sällan om medborgarna eller de som vi ofta i kultursammanhang kallar publiken. Och då menar vi publik i vid bemärkelse – allt från bokläsare, teater- och konsertpublik och museibesökare till hiphopfans och kultursidornas recensenter.

Att demokratin kräver konstens frihet påpekas ofta. Vad vi dock talar mindre om är att denna frihet faktiskt kräver ett ansvar, både av konstnärerna och dem som tar del av konsten. Konsten kan vara vacker för någon, äcklig för en annan och samtidigt som den ger en människa en insikt för livet kan en annan person bli kränkt. Och det är i sin ordning. Annars kan konsten aldrig få en samhällsförändrande roll. Den får den roll i samhället vi ger den. Betraktar vi den som en konsumtionsvara blir den aldrig något annat oavsett hur seriös eller politisk konstnären än försöker vara.

Och vad som är tillåtet att göra i konstens namn är en icke fråga. Konsten är fri. Punkt. Men konstnärer lyder under samma lagar som alla andra medborgare och bryter man mot lagarna får man vara beredd att ta sitt straff. Vi som publik eller medborgare måste ändå påminna oss om att just dessa lagar kommit till för att människor före oss brutit mot andra lagar och på så sätt hela tiden drivit utvecklingen framåt och skapat nya som bättre spelar med sin tids samhällen och värderingar. Och de som brutit mot dessa lagar först har inte sällan varit konstnärer.

En författare berättade att han en lördag efter löning gått Hamngatan i Stockholm ner mot NK och ställt sig frågan:

Går det att spela Brecht för dessa lördagshoppande människor? Brecht ville få oss att stanna upp och tänka. Men om vi verkligen gjorde det skulle hela det kapitalistiska systemet kollapsa.

Det är just det utrymmet vi måste ge konsten. Vi måste låta den få oss att stanna upp. För det sker inte utan vår tillåtelse.

Och då kan vi nog alla som publik och medborgare börja med att ställa oss frågan: Varför går vi på teatern? Är det för att ha något att skriva om på Facebook, för att det passar in i den bild av oss själva vi vill förmedla eller gör vi det för att vi på allvar är beredda att förändras?

8. Konstnärspolitiken

Demokratin kräver och folket förtjänar fria, självständiga och modiga kulturskapare från alla delar av samhället och världen, som kan spegla och problematisera vår historia, samtid och framtid.

En syn på kulturen som vilken annan marknad som helst skapar förväntningar på att det skall gå att försörja sig på konstnärlig kvalitet, men konstnärlig kvalitet och lönsamhet går inte alltid hand i hand. Det uppstår ett felslut, nämligen att konst som inte lönar sig inte heller håller måttet, eller är värdefull.

Ett alltmer kommersialiserat samhälle och osäkra anställningsformer skapar otrygghet och en rädsla för att vara besvärlig på fel sätt även för kulturskapare.

Det finns risker både i en överdriven anpassning till marknaden, till offentlig finansiering och till privata stipendier, stiftelser eller mecenater.

Kulturen genererar både arbetstillfällen och ekonomiska vinster men alltför lite förs tillbaka till kulturskaparna själva. Kulturskaparna skulle kunna göras mer självständiga i förhållande till marknaden genom att ges en starkare ställning i upphovsrättslagen.

För konstnärer som söker projektbidrag av olika slag finns också problemet att i förväg kunna redogöra i detalj för vad du ska göra, vad det ska leda till och hur det ska löna sig. Det hindrar dem att ta estetiska risker, provocera och experimentera.

Även om du är framgångsrik som kulturskapare hamnar du utanför samhällets trygghetssystem, regelverket är föråldrat och fungerar inte.

Det är ingen rättighet att kunna försörja sig på ett konstnärligt yrke. Men det ska vara en rättighet att få skäligen ersättning när resultatet av ens konstnärliga arbete faktiskt används. Och då är det inte i första hand antalet användare, läsare, lyssnare, tittare som ska avgöra ersättningens storlek. När vi börjar räkna biljettintäkter och royalties är vi tillbaka till en instrumentell kultursyn. Vi behöver i större utsträckning än nu utgå från det värde som skapas, kvaliteten och konstnärens arbetsinsats, både förberedelsetid och genomförandetid.

Det ska gå att försörja sig på sitt konstnärliga arbete. Det har varit en av utgångspunkterna i en rad olika regeringars kulturpolitik. Men när internationell statistik visar att svenskarna ligger i topp vad gäller kulturkonsumtion är det inte i första hand marknaden eller staten som gjort det möjligt. Varken med biblioteksersättningar, visningsersättningar, scenkonstpensioner, litteratur-

stöd eller tidskriftsstöd. Det är kulturskaparna själva som bär upp kulturlivet genom att arbeta för nästan inga pengar alls. Den som accepterar de sämsta villkoren får jobbet. Eller mer exakt, den som inte accepterar de usla villkoren, får inte jobbet.

Kulturskaparna utgör en del av det vi har börjat kalla prekariatet. De som skapar teater, film, musik, böcker och konst har vant sig vid att lägga många arbetstimmar på sitt konstnärliga arbete men förtjäna sitt dagliga bröd genom att dubbeljobba på sin fritid. Inte för att deras verk inte är efterfrågade eller använda, utan bara för att det går att hålla nere deras ersättningar. Det är inte värdigt för någon av parterna.

Kulturskapare måste få en rättvis möjlighet att utnyttja de socialförsäkringar som de är med och finansierar. Efter långa utbildningar och etableringstider ställs de utanför när de behöver sjuk- eller föräldrapenning. Undersökningar visar att kulturskapare är nettoinbetalare i socialförsäkringssystemet.

Kristina Lugn har sagt i ett tal till Sveriges polischefer:

Jag är det enda arbetsredskap jag har. Jag är min arbetsituation också. Jag skulle mycket hellre vilja vara något annat och ibland försöker jag verka som om jag vore det. Men jag är och förblir det enda kapital jag har att röra mig med.

Konstnärligt skapande och kulturarbete i alla dess former är samhällstjänster som ska värnas, främjas och belönas av samhället. Kulturskaparna är våra schamaner, våra profeter, våra häxor, trollkarlar och filosofer, våra vetenskapspersoner, våra siare, orakel och frälsare, våra domare och böddlar, våra sanningssägare och clowner, våra änglar, gudar och demoner. Bevara oss, utan dem är vi förlorade.

Till och med hoven behöver sina gycklare. Vad vore vi utan journalister, poeter och stå-upp komiker? Utan musiker, konstnärer och fotografer, utan kompositörer, dramatiker, regissörer och författare? Översättare, tecknare, formgivare. Maskörer. Dansare. En och annan skådespelare. Dansband. Abstrakt fotografi.

Kulturell mångfald förutsätter att kulturskapare får vettiga sociala villkor, ekonomiska villkor och konstnärlig frihet. Det är inte din socioekonomiska bakgrund som ska avgöra om du får möjlighet att utveckla dina skapande förmågor eller inte.

Konstnärlig frihet innebär att kulturskapare så långt det är möjligt garanteras yttrandefrihet samt ekonomisk och social trygghet oberoende av det moraliska, politiska eller religiösa innehållet i deras konst.

I sin självbiografiska roman *Tröskeln* skriver Ivar Lo-Johansson:

Socialt sett var författarnas situation besynnerlig. Utåt gällde de för att tillhöra de som skapade ett lands kultur men i verkligheten tycktes det vara bokförlagen som avgjorde alltihop. [...] Systemet var fyllt av förödmjuktelse för författarna. De tvingades uppfatta sig själva som en blandning av bedragare och tiggare.

Det konstnärliga skapandet utmärks av förmågan att uttrycka något nytt, på ett nytt sätt, utan mål eller syfte. Om vi inte vill stelna i våra sarkofager, torka ut och skrumpna ihop, behöver vi kultur. Och kulturen är beroende av det konstnärliga skapandet, och skapandet i sig förutsätter att den som skapar är fri i tanke och handling.

Endast utan begränsningar i det kreativa ögonblicket, vare sig du sätter upp en musikal eller bygger en pyramid, utvecklas kulturen och i förlängningen vi som människor och samhället.

En fri, dynamisk och obunden konst förutsätter fria, orädda och självständiga kulturskapare. Att känna sig fri är ett själstillstånd. Att vara fri är en metafysisk omöjlighet. Att vara obunden innebär att de sociala och ekonomiska risker man tar när man skapar inte hotar din ekonomiska eller sociala situation. Förutsättningarna för en fri, obunden och dynamisk kultur kan vi skapa med politiska beslut. En av grundförutsättningarna för fria kulturskapare är att de äger rätten åtminstone till det som deras kroppar skapar.

Rätten till skydd av och ersättning för konstnärliga och litterära verk är inskriven i FN-stadgan om mänskliga rättigheter.

Konstnärens sista utväg för konstnärlig frihet är att ställa sig vid sidan av samhället. Så har kulturskapare gjort i alla tider. Det romantiseras ofta. Men det är inte alltid ett fritt val. Och det betyder inte att samhället kan överge kulturskaparna, det är inte värdigt en modern välfärdsstat.

Att skapa förutsättningar för konstnärlig frihet och kvalitet måste vara ett huvudmål med en statlig konstnärspolitik.

Konstnärligt skapande är en spetskompetens som ofta kräver långa utbildningar och flera års erfarenhet. Det unga geniet i alla åra men det mesta vi upplever som stor konst har skapats efter årtal av ansträngningar och misslyckanden. Det är investeringar som alla konstnärer är villiga att göra. Vägen till att bli en etablerad författare, musiker, regissör, skådespelare är kantad med många uppoffringar, både ekonomiska och sociala.

Därför förutsätter konstnärlig kvalitet ett tidigt, långsiktigt och uthålligt engagemang från samhället.

Samhällets yttersta ansvar gentemot sig själv och sina kulturskapare är att skapa system som garanterar konstnärlig frihet, politiskt oberoende, social trygghet och regler som gör konstnären

**En fri, dynamisk
och obunden
konst förutsätter
fria, orädda och
självständiga
kulturskapare.**

Kulturen kan inte som sådan skydda oss från förtryck, censur eller diktatur. Men fri konst och kultur och en bred bildning som alla invånare har tillgång till och kan vara delaktiga i, är den starkaste demokratiska kraft vi kan åstadkomma.

mer självständig också på och i förhållande till den kommersiella marknaden. Det krävs en upphovsrätt som säkerställer att alla konstnärliga och kulturella yttringar kan bindas till de kulturskapare som är dess upphovspersoner och att deras ideella och materiella rättigheter skyddas.

När politiker börjar ifrågasätta lämpligheten i vissa konstnärliga uttryck och premiera vissa konstnärer eller grupper utifrån det, är avståndet till ett totalitärt samhällssystem kulturpolitiska funktioner inte långt. Kultur i sig är inget vaccin mot fascism eller nazism. Kulturen kan inte som sådan skydda oss från förtryck, censur eller diktatur. Men fri konst och kultur och en bred bildning som alla invånare har tillgång till och kan vara delaktiga i, är den starkaste demokratiska kraft vi kan åstadkomma.

Som kulturminister måste du alltså hålla dig på armlängds avstånd. Det bör alla politiker göra helt enkelt för att undvika politisk styrning av konsten och kulturen. Det innebär att politiker beslutar om storleken på anslagen och övergripande tematiska prioriteringar, men aldrig har inflytande över hur de fördelas.

Mer än någonsin behöver vi kulturskapare som kan spegla och problematisera samhället, demokratin, medborgarskapet, vad det innebär att vara människa, arbetare, utanför, fattig, eller politiker. Men vi vet att otrygga ekonomiska system både skapar en snedrekrytering till kulturyrkena, och gör kulturskapare försiktigare. För att våga vara så kritisk och obekvämt som samhället innerst inne behöver, måste det finnas en grundtrygghet som gör att jag som kulturskapare kan ta både konstnärliga, sociala och ekonomiska risker. Annars riskerar vi att drunkna i arenakultur och kioskvältare som kanske inte har som sin främsta drivkraft att väcka mänskliga och politiska engagemang.

9. Kulturpolitiska mål

Demokratin och statsskicket kräver bildade, kritiska och delaktiga invånare med kapacitet att själva kräva sin rätt, enskilt och tillsammans.

Kulturen befriar människan.

Människan främst.

Kulturpolitik är inget annat än demokratin sätt att uppfylla sitt främsta löfte, att låta människor blomstra, utvecklas och komma till uttryck så som de är, vill framstå eller skulle vilja bli utifrån sina egna förutsättningar och drömmar.

Kulturpolitikens uppgift är inte att sätta fart på ekonomin, inte att försörja konstnärer eller sänka biljettpriser. Nationella kulturpolitiska mål kan inte ange vad kulturen skall åstadkomma. Kulturpolitik handlar om omfördelning av resurser för att ta tillvara grundläggande mänskliga värden genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för mångfalden av kulturella uttryck som ett medel för mänskliga rättigheter, både för individer och grupper.

I 1974 års kulturpolitiska mål säger man att kulturpolitiken både skall skydda yttrandefriheten och skapa förutsättningar för att den ska kunna utnyttjas. Det är när dessa förutsättningar är uppfyllda som vi menar att vi uppnår yttrandejämlikhet.

I de senaste kulturpolitiska målen överges yttrandefrihet som ett mål för kulturpolitiken och formuleras istället som en självklar grund. Det är djupt problematiskt. Yttrandefrihet måste vi ständigt tillkämpa oss och återkommande undersökningar bland riksdagsledamöterna visar att man inte alls är alldeles på det klara med vad det innebär. Hur kan ett fotoförbud till skydd för den personliga integriteten till exempel skada yttrandefriheten? Gränserna måste hela tiden omförhandlas. Ett nytt hot mot yttrandefriheten är de uttryck för censur som kommer fram i vissa regionala kulturpolitikens önskan att själva styra över innehållet i den offentligt finansierade kulturen. Kulturpolitiken bör fortfarande ha som mål att se till att människor kan använda sin yttrandefrihet. Man säger att blixten blixtrar, men vid ett ögonblicks eftertanke inser man att blixten inte är något annat än just detta blixtrande. Yttrandejämlikhet är yttrandefrihetens blixtrande. Därför är det grundläggande att verka särskilt för att utforma kulturpolitiken utifrån "eftersatta grupperns erfarenheter och behov" som det hette 1974. Dessa grupper, som lever i olika sorters "utanförskap" för att använda ett modernare begrepp, har inte försvunnit sedan dess. Kulturpolitiken och välfärden kan aldrig nöja sig med att *nästan* alla har tillgång till kulturlivet och sina egna skapande förmågor. Ytterst blir det en

fråga om hur mycket den sista låntagaren på biblioteket får kosta, hur långa öppettider har vi råd med? Hur många filialer eller bokbussar, arbetsplatsbibliotek eller e-boklån? Vem ska inte få plats i musikskolan, i dansklassen, på berättarlägret?

Andra nyckelorden i 1974 års kulturproposition och kulturpolitiska mål var decentralisering, jämlikhet, konstnärlig förnyelse och att motverka kommersialismens negativa verkningar.

När det sistnämnda lyftes ut 2009 gav det upphov till en hel del kritik och diskussioner. Det torde vara uppenbart för alla att marknaden ensam inte klarar av att uppfylla alla de kulturpolitiska mål som vi strävar efter. Samtidigt som också kulturmarknaden behöver regleras utifrån sin särart, precis som bostadsmarknaden, fastighetsmarknaden, finansmarknaden, eller vilken annan marknad som helst, måste vi se att dess brister behöver kompenseras av kulturpolitiska åtgärder. När det fria bokpriserna övergavs 1970 upptäckte man snart att det drabbade utgivningen av nya skönlitterära titlar på svenska negativt, så tillkom litteraturstödet. På samma sätt behöver andra svagheter i marknaden ständigt kartläggas och åtgärdas.

I vårt förslag till nya kulturpolitiska mål tar vi fasta på den kritik som vuxit fram mot de nuvarande målen, och lyfter fram begreppen kulturell mångfald, jämlikhet, konstnärlig frihet och konstnärlig kvalitet. Vi skriver också in yttrandejämlikhet som ett mål i sig.

9.1. Mångfald

Enligt Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) är mångfalden av kulturella uttryck en förutsättning för förverkligandet av grundläggande mänskliga rättigheter och friheter som de formuleras i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.

Kulturell mångfald kommer till uttryck genom olika sätt för konstnärligt skapande, produktion, spridning, distribution och nyttjande, oavsett vilka medel eller vilken teknik som används; samt att alla olika grupper och skikt i samhället har lika stora möjligheter att uttrycka sig.

Kulturell mångfald förutsätter jämlikhet, konstnärlig frihet och yttrandefrihet.

I de nuvarande målen sägs att mångfald skall präglade samhällets utveckling. Det är bra, men vi tycker att det inte är tillräckligt tydligt hur det ska åstadkommas. Därför föreslår vi ett par förtydliganden också på den punkten. Till exempel är marknaden erkänt bättre på att skapa stora volymer än kulturell bredd. Se bara på utbudet av översatt litteratur eller andelen döda manliga tonsättare i konserthallarna.

9.2. Jämlikhet

Kulturell jämlikhet innebär att alla ges möjlighet att utveckla sin delaktighet i kulturlivet efter egna förutsättningar, behov och intressen.

Alla invånares tillgång till och delaktighet i kulturlivet är prioriterade mål i samhällsbygget och förutsätter social trygghet, bildning och fritid. Det yttersta målet för kulturpolitiken är allas kulturella jämlikhet och frihet.

Var du bor, vad dina föräldrar tjänar eller vilken etnisk bakgrund, sexuell läggning, religion eller vilket kön du har ska inte begränsa dina möjligheter att fullt ut delta i samhällslivet, kulturlivet, och att själv utveckla dina skapande förmågor.

Kulturell jämlikhet handlar om mångfald, representation, jämställdhet, tillgång både till olika konstnärliga uttryck och former, variation, kvalitet. Men också möjligheten att själv skapa och kanske utveckla ett eget konstnärskap på sikt. Kulturell jämlikhet kan bara uppnås där det råder konstnärlig frihet.

I de nuvarande målen förekommer inte ordet jämlikhet. Det är heller inte tydligt uttalat att marknadens funktion inte alltid främjar den kulturella jämlikheten och att kulturpolitiken därför behöver kompensera för de bristerna. Vi föreslår därför att ett jämlikhetsmål läggs till i de kulturpolitiska målen.

Kulturell jämlikhet kan bara uppnås där det råder konstnärlig frihet.

9.3. Frihet

Yttrandefrihet innebär till sin definition att man har rätt att yttra och uttrycka sig fritt utan censur och utan att riskera straff, förföljelse eller repressalier från staten. Att vår frihet att yttra oss sedan hotas av ekonomisk censur eller hot- eller hatbrott är en annan sak om än lika allvarligt.

I Sverige har vi vant oss vid lyxen att kunna vara verksamma som kulturskapare med yttrandefriheten som grund. Det betyder inte att yttrandefriheten inte kan tas ifrån oss.

Yttrandefriheten måste ständigt försvaras och bevaras. Upprätthållandet av yttrandefriheten måste ligga fast och tillföras de resurser som krävs.

Yttrandejämlikhet bör vara kulturpolitikens mål för yttrandefriheten och innebär att alla invånare ges tillgång till den bildning, de verktyg och de medel som behövs för att få tillgång till det ofentliga samtalet och kulturlivet.

Konstnärlig frihet är mer komplext.

Konstnärlig frihet innebär att kulturskapare så långt det är möjligt garanteras yttrandefrihet samt rimliga möjligheter till ekonomisk och social trygghet oberoende av det moraliska, politiska eller religiösa innehållet i deras konst.

Att skapa förutsättningar för konstnärlig frihet och kvalitet måste vara ett huvudmål med en statlig kulturpolitik.

Det i sin tur betyder att mediamarknaden och det digitala kulturlivet behöver värnas, stimuleras och regleras och att public service måste finnas på alla områden med ett särskilt uppdrag att utveckla den kulturella mångfalden, uppnå geografisk täckning och att arbeta med särskilda strategier för att nå alla socioekonomiska grupper i samhället.

Konstnärlig frihet bör skrivas in i de kulturpolitiska målen som ett värde i sig att sträva efter. Kanske istället för "förnyelse" som kommit att användas som ett begränsande och uteslutande begrepp som snarare hämmar den konstnärliga friheten, och därmed paradoxalt nog både förnyelse och kvalitet.

9.4. Kvalitet

På nittiotalet skrevs kvalitetsbegreppet in i de kulturpolitiska målen. Det har diskuterats sedan dess. Vad är kvalitet? Kanske framför allt en nödvändig diskussion i all kulturpolitisk utövning. Ändå har just kvalitet inom konsten blivit ett mycket laddat begrepp, trots att diskussionerna kring detta är fullkomligt nödvändiga för att vi ska kunna försvara en offentligt finansierad kultur. I annat fall är vi hänvisade till marknadens urvalsprinciper som absolut ger oss kvalitet, men enbart enligt ett kriterium. Att ge folk det de vill ha till det pris vi är beredda att betala. Enligt den urvalsprincipen blir det som tillfredsställer många per definition bättre kvalitet.

Ett grundproblem är att vi blandar allt vi vill att kulturen ska åstadkomma i samma skål. Alla delar ska finnas i varje liten kulturyttring för bästa kvalitet. Men lika lite som soppan blir bättre för att vi slänger ner alla goda ingredienser vi har, resulterar detta i något underverk.

Exempelvis ska varenda verksamhet som söker pengar idag i förväg bevisa att man kommer nå unga, och gärna så många som möjligt, och absolut nya målgrupper. Man ska ge möjlighet till eget deltagande, vara handikappanpassade, främja tillväxt, främja integration och absolut vara nyskapande. Ja listan kan göras hur lång som helst. Alla dessa är viktiga värden men det är inte givet att varje kulturyttring kan göra allt eller uppnå alla mål samtidigt.

För att underlätta en diskussion om kvalitet föreslår vi därför att man inom kulturpolitiken delar upp begreppet i två delar. Konstnärlig kvalitet och kulturpolitisk kvalitet. Inom konstnärlig kvalitet skulle då kunna rymmas värden som hantverksskicklighet, nyskapande, mod, berättelsens bärkraft, estetik, form osv. Inom den kulturpolitiska kvaliteten kan finnas exempelvis pu-

För att underlätta en diskussion om kvalitet föreslår vi därför att man inom kulturpolitiken delar upp begreppet i två delar. Konstnärlig kvalitet och kulturpolitisk kvalitet.

blikens delaktighet, bredd, långsiktighet, dialogskapande, representativitet osv.

Vi lägger ingen värdering mellan kvalitetsbegreppets två olika huvuddelar. Ett projekt kan självfallet innehålla aspekter från båda sidorna men att avkräva alla projekt alla kriterier samtidigt, kan leda till att inget får varje sig spets eller bredd.

Förslagsvis borde därför varje institution eller organisation som söker offentligt kulturstöd definiera vad som är kvalitet för just deras verksamhet. En communitybaserad teater i Gävleborgs län måste ha andra kvalitetskriterier än exempelvis en nationalscen som Dramaten.

Därefter borde dialogen med bidragsgivare handla om hur man uppfyller detta mål. Och uppgiften för bidragsgivare blir då att se till att det finns en balans mellan verksamheter innehållandes kvalitetsbegreppets olika delar.

Självfallet skulle man kunna utöka kvalitetsbegreppet med ytterligare en del: kommersiell kvalitet. Men frågan är hur relevant det är när man talar om användning av offentliga medel?

9.5. Målen

De kulturpolitiska mål som riksdagen antog 2009 täcker in mycket. Kortfattade och övergripande mål kommer alltid att vara föremål för tolkningar. Därför tycker vi att du ska fundera på att förtydliga målen och kosta på dem ett par rader till.

Nuvarande:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

Nya:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund och som mål. Yttrandejämlighet är kulturpolitikens mål för yttrandefriheten. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturell mångfald, jämlikhet, konstnärlig frihet och kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

I de kulturpolitiska målen anges också hur dessa ska uppnås. Även här föreslår vi att du förtydligar ett par punkter.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas jämlika möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,

- främja konstnärlig frihet och kvalitet,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan inom kulturområdet,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur,
- skapa bästa möjliga förutsättningar för en dynamisk och mångfaldig kulturmarknad,
- kompensera för den kommersiella marknadens brister när det gäller tillgänglighet, mångfald och kvalitet,
- skapa bästa möjliga förutsättningar för det yrkesmässiga konstnärliga arbetet,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,

Vid all myndighetsutövning skall principen om armlängds avstånd gälla.

9.6. Regeringsformen

Regeringsformens andra paragraf slår fast att kulturell välfärd är ett av tre huvudmål med den offentliga verksamheten. I texten utvecklas sedan hur personlig och ekonomisk välfärd skall förstås och utvecklas.

Kulturell välfärd är det övergripande målet och innebär när det nås att själva meningen med att vi alls lever i samhällen uppfylls. Kulturell välfärd är samtidigt den nödvändiga myllan för demokratisk utveckling. En god jordmån för frihet och demokrati förutsätter att vi har tillgång till det som hjälper oss förstå vår samtid och vår egen roll i den, våra identiteter, tillhörigheter eller utanförheter.

Regeringsformen behöver förtydligas för att ge kulturen en jämlik position i samhället och politiken. Efter att ha slagit fast att all makt utgår från folket lyder dess andra paragraf så här:

2 § Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.

Det allmänna skall främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv. Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt

eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.

Regeringsformen, Lag (2002:903)

Till att börja med kan ordet "bör" i den sista meningen bytas ut mot "skall". För att den kulturella välfärden, det vill säga möjligheten att fullt ut befästa alla aspekter av de mänskliga rättigheterna i Sverige, skall få den tyngd vi förtjänar, borde ett par rader läggas till som påminner om detta, som tar sin utgångspunkt i artikel 22 i FN stadgan och inledningen av Unescos mångfaldskonvention:

Det skall särskilt åligga det allmänna att verka för kulturell mångfald och ett totalt förverkligande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som de formuleras i Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Det allmänna skall verka för att tillförsäkra den enskilda alla de kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet.

10. Fundera över att

Först försöka svara på vad som är meningen med samhället. Då kommer målet för kulturen, skolan och folkbildningen att bli glasklart.

Förstatliga skolan för att säkra likvärdigheten enligt ovan.

Eller se till att kommunernas uppdrag för skolan skärps, att finansieringen säkras och att du på det sättet fyller målen enligt ovan.

Fortsätta strida för ett nej till vinstuttag i välfärden eller åtminstone att alla resurser i skolan återinvesteras i verksamheten.

Inför en gratis kulturskola som är knuten till grundskolan där möjlighet finns att lägga undervisningen på lektionstid. Och där elever för en symbolisk summa kan hyra ett instrument.

Låt eleverna låna instrument gratis.

Skapa fler akademiska karriärvägar för konstnärlig forskning. Inför konstnärliga professorer även på andra institutioner.

Inför en problematiserad kulturell kanon.

Nämn inte ordet kanon men se till att alla barn går ut skolan med en fullödig kulturell bildning.

Definiera vad som krävs för att ett bibliotek ska få kallas bibliotek. Då först kan bibliotekslagen få ett genomslag.

Gör de estetiska ämnena obligatoriska på gymnasiet och se till att dessa ämnen ger lika höga meritpoäng som övriga.

Skapa ett större samarbete mellan utbildningspolitiken och kulturpolitiken. Det är viktigt att förhållandet mellan skolan och kulturen inte blir en marknadsmässig relation. Ska det verkligen vara två departement? Eller ska man åter slå ihop dem då deras mål är så likartade? Kanske ett bildningsdepartement?

Om du inte vill återinföra kultursekreterare så hitta ett bättre alternativ som undviker att relationen mellan skolan och konsten blir en marknad.

Göra estetiska ämnen obligatoriska på lärarutbildningen och även på flertalet andra högre utbildningar.

Avsätt medel för att skapa och upprätthålla ett digitalt folkbibliotek där kulturarvet tillgängliggörs utan att kränka konstnärliga rättigheter.

Förstärka public service roll. Stifta en public service lag för att säkra oberoende och finansiering.

Teknikutvecklingen gör det fullkomligt meningslöst att skilja på ljud, text och bild. Innehållet är det primära. Slå ihop de tre Public service bolagen SVT, SR, UR och säkra en förstärkt lokal bevakning.

Förstärka public service roll. Stifta en public service lag för att säkra oberoende och finansiering.

**Demokratin
kräver att du som
medborgare är aktiv
och då måste det
också finnas samma
möjligheter för alla
att ta del av det.**

Låt de konstnärliga verksamheterna, exempelvis radioteatern och SVT drama, utvecklas som fria aktörer likt Berwaldhallen med tydliga konstnärliga uppdrag och en ekonomi som låter dem betala rimliga ersättningar till kulturskapare och frilansare.

Ansök om att världsarvsklassa Radioteaterns arkiv hos UNESCO så att tillgängligheten för allmänheten säkras. Detta är ett helt unikt kulturarv. Säkra medel för att betala de upphovsrättsliga kostnaderna för detta.

Ersätta radio- och TV-avgiften med en skatt. Det är så vi bekostar annat vi anser att alla har rätt till. Det är en viktig symbol. Vi betalar inte längre för att vi har en teveapparat utan för oberoende granskande journalistik med högsta möjliga kvalitet.

Eller anpassa licensavgiften till de plattformar vi idag använder för att se på TV och lyssna på radio.

Alla medborgare skall kunna välja mellan minst två lokaltidningar som dessutom delas ut på morgonen var de än bor.

Men påbörja samtidigt omställningen till en helt digital mediepolitik.

Skapa en digital strategi för att tillgängliggöra hela det svenska kulturarvet.

Gör om presstödet till ett redaktionsstöd.

Kom ihåg att du har regeringens viktigaste jobb.

Demokratin kräver att du som medborgare är aktiv och då måste det också finnas samma möjligheter för alla att ta del av det.

Demokratins immunförsvar är lika lite som sjukvården något man ska kunna välja bort.

Glöm inte publiken.

Inför en kulturpolitisk avgift för media- och internetleverantörer, som går till en öppen fond för kulturskapare. Avgiften skall inte vara upphovsrättslig ersättning utan ett komplement, upphovsrätten ska även i fortsättningen klareras i gällande ordningar. Den nya avgiften ska vara en bred ersättning för allt det konstnärliga innehåll som sprids och delas i dessa kanaler utan att det fångas upp eller ersätts på något annat sätt. Vad är det värt för en bredbandsleverantör att överhuvudtaget kunna erbjuda tillgång till kulturellt innehåll oavsett hur eller av vem det sedan distribueras. Kulturskapare genererar värden som de aldrig har en chans att få del av. Det är dags att ändra på det.

Låt de kreativa näringarna klara sig utan dig. De gör det! De kommer att leva, dö och återuppstå på marknadens villkor. Det är inget kulturpolitiskt problem. Renodla kulturpolitikens uppdrag och syssla med det. Det kommer räcka mer än väl för att fylla din tid!

Se till att de kreativa näringarna alltid belönar skaparna av själva råvaran först.

Byt ut ordet bidrag mot investeringar.

Lägg ner Kultur och näringsliv. Eller förändra dess uppdrag radikalt till något som fungerar.

Lägg ner Myndigheten för kulturanalys eller förklara varför deras uppdrag inte kan ligga på kulturrådet.

Skapa ett fristående institut som har till uppgift att bevaka, utveckla och sprida kunskap om och metoder för stärkandet och bevarandet av yttrandefrihet och konstnärliga rättigheter i Sverige och internationellt, t.ex. genom att stödja systemet för konstnärliga fristäder, hjälpa kulturskapare att organisera sig, utreda och kommentera misstänkt politikerstyre vid anslagsgivning, eller granska fall av misstänkt censur.

Hitta en bättre balans mellan långsiktiga anslag och projektbidrag. De långsiktiga anslagen ger en trygghet som i många fall är en förutsättning för konstnärlig frihet men kan självfallet också riskera att orsaka en viss stagnation. Projektbidragen skapar en möjlighet att ta sig in i bidragssystemen men riskerar samtidigt att bli en indirekt inskränkning av den konstnärliga friheten genom att du måste tala om vad du ska göra för att få pengar. Oavsett stödform bör dessa alltid fördelas av oberoende expertgrupper utan inblandning från politiker.

Byt ut ordet bidrag mot investeringar.

Skriv in principen om armslängds avstånd i regleringsbrev och direktiv och se till att de gäller på kommunal och regionalnivå.

Ge konstnärliga projektbidrag på tidigare meriter, en dokumenterad kvalitativ konstnärlig verksamhet över en viss tid och med kontinuitet skall kunna ligga till grund för långsiktiga projektbidrag.

Ge alla konstnärliga ledare på offentliga institutioner tidsbestämda förordningar för att skapa möjlighet till större mångfald.

Eller gå ännu längre och skapa ett heltäckande trygghetssystem för konstnärer och gör alla konstnärliga tjänster på våra institutioner till förordnanden för inga kurser i mångfaldskurser i världen är bättre än möjligheten att nyanställa.

Stärk kulturskaparnas ställning i upphovsrättslagen. Kulturskaparnas organisationer skall ges en lagstadgad rätt att förhandla kollektivt om avtalsvillkoren på sina respektive konstområden.

Modernisera trygghets- och skattesystem och anpassa dem till konstnärlig verksamhet med sina typiska villkor: många uppdragsgivare, korta anställningar och en kombination av lönearbete och eget företaganden.

Ge myndigheter och offentliga organ på nationell, regional och lokal nivå specialutbildade handläggare som är insatta i kulturskapares villkor, ungefär som kulturarbetsförmedlingen.

Höj de statliga ersättningarna till konstnärer och författare till skäliga nivåer i proportion till vad det är man betalar för alter-

Säkra upp så att lokaler med icke kommersiell kulturell verksamhet inte belastas med marknadshyror.

nativt förväntar sig; t.ex. biblioteksersättningen, den individuella visningsersättningen, scenkonstpensionerna och statliga långtidsstipendier; samt tillför medel för att göra samtliga stipendier inom ramen för dessa ordningar pensions- och sjukpenninggrundande.

Skapa karriärvägar för konstnärer som gör det möjligt att söka offentligt finansierade anställningar som stadsdansare, länsförfattare, riksspelmän, gränslösa konstnärer eller eviga poeter.

Se till att de rörelser som den regering du sitter i hämtar kraft ur också föregår med gott exempel som kulturrörelser: se exempelvis till att Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek får ordentliga anslag och en filial i Stockholm.

Se till att det i varje galleria, köpcentrum, bostadsrättsförening och liknande finns en icke kommersiell möteslokal som är möjlig att boka för kulturella aktiviteter. Och se till att hyra och underhåll finansieras av ägaren. Detta skulle kanske kunna regleras genom ändrade villkor i bygglovet.

Eller befria privata värdar från allt ansvar, se till att kulturbudgeten i kommuner och landsting har utrymme för att skapa de nödvändiga mötesplatser och lokaler som ett friskt kulturliv behöver.

Säkra upp så att lokaler med icke kommersiell kulturell verksamhet inte belastas med marknadshyror.

Eller se till att de fria aktörerna har råd att både betala marknadshyror och löner på samma budget.

Fundera på varför det är så ekonomiskt fördelaktigt att bygga lokaler för kultur men svårt hitta pengar till verksamhet. Kanske läge att skapa avskrivningsrätt för verksamhet istället för byggnader? Det måste vara möjligt! Politiska styrmedel är till för att rätta just sådant. Att genom skatter och avgifter ha möjlighet att göra en omfördelning så att det är rätt saker som blomstrar.

Befria kollektivtrafiken från reklam. Vilka budskap vi ska möta på våra gemensamma ytor bör vi kunna påverka demokratiskt.

Inrätta lagliga graffitiväggar i alla städer.

Inrätta lagliga och kostnadsfria affischeringsytor i alla städer och tätorter som betalas av de kommersiella annonsörerna.

Ställa krav på medskapande vid renovering av nya bostadsområden. Detta ska gälla både offentliga och kommersiella aktörer. Lyckade exempel finns från exempelvis bostadsområden kring Malmö.

Gör 1%-regeln bindande och skapa en pott som möjliggör omfördelning mellan olika områden – som allmänna arvsfonden, fast en allmän kulturfond, eftersom ett problem är att många byggen är så små att det inte är lönt att satsa på konst. En gemensam pott skulle både kunna samla mer pengar och ge möjlighet till en demokratisk omfördelning.

Inrätta lagliga graffitiväggar i alla städer.

Utlokalisera regeringen och fyll Rosenbad med subversiv konst, musik, teater, film, dans och litteratur.

Göra en översyn över de lokaler som ägs av Statens fastighetsverk, inte minst av kultur och utbildningsdepartementet, men som ev. skulle kunna användas bättre. Lokaler som står tomma eller bara används delvis skulle kunna förvandlas till föreningslokaler, replokaler, ateljéer mm.

Utlokalisera regeringen och fyll Rosenbad med subversiv konst, musik, teater, film, dans och litteratur. Eller återupprätta politiken som konst där innehållet bär istället för att vara marknadsföring där förpackningen är viktigast.

Flytta varje år kulturdepartementets ledning till en annan plats i landet minst en vecka varje år och se till att regeringen sammanträder där minst en gång.

Inför gratis kollektivtrafik i hela landet. Ska vi kunna bryta segregeringen vad gäller publiken på våra stora kulturinstitutioner måste vi börja med att inse att många faktiskt inte ens har råd att ta sig dit.

Återinför fri entré på alla offentligt ägda museer och då även på temporära utställningar. Alternativt fortsätt att ta betalt men gör det olagligt att stoppa någon att gå in utan att betala.

Genomför en arbetstidsförkortning. Troligtvis ett måste för att rättvist lösa arbetslösheten men också en viktig kulturpolitisk handling: att vårt samhälle faktiskt värderar att dess medborgare har tid att tänka.

Ge de stora nationella institutionerna ett tydligare uppdrag att göra gästspel, vandringsutställningar och turnéer i hela landet. Digitala visningar i alla ära men det är anden i rummet som gör magin.

Men för Guds skull fortsätt också utvecklingen av digitala biografier. Den är ovärderlig för människor i glesbygden.

Stärk det egna skapandets roll i kulturpolitiken. Ge breddkulturen den respekt den förtjänar och infrastruktur i form av lokaler, utbildning och ledare som krävs för att den ska hålla hög kvalitet.

Införa fasta bokpriser och reglera e-bokhandeln innan Amazon är här fullt ut. Så att folk har någonstans att gå för att titta på, känna på, bläddra i och välja mellan olika böcker.

Säg upp filmavtalet och ersätt den med en statlig filmpolitik. Omedelbart!

Ge kultursamverkansmodellen en lokal förankring genom att involvera civilsamhället och de professionella kulturskaparna. Tildela reformmedel för demokratiarbetet. Den var till för folket. Svik dem inte.

Driv igenom ett tillägg i regeringsformen som förtydligar kulturens roll och betydelse i samhället.

Förtydliga de konstnärliga målen för att i högre grad lyfta kulturell mångfald, jämlikhet, konstnärlig frihet, och kvalitet samt

Tildela reformmedel för demokratiarbetet. Den var till för folket. Svik dem inte.

Var noggrann med orden. Ordet kultur blir lätt diffust.

förtydliga kulturpolitikens respektive marknadens olika roller och de professionella kulturskaparnas betydelse.

Var noggrann med orden. Ordet kultur blir lätt diffust. Tala även om skapande och konst.

Låt den kulturella välfärden kosta, skjut till de miljarder som saknas.

Fundera på detta. Men fundera inte för länge!

Säg Gud vad bra! Eller Neeeeeej!

Oavsett vad du tycker och gör säger vi

Lycka till!

11. Finansiering

Fördubbla kulturbudgeten.

Genom att införa en

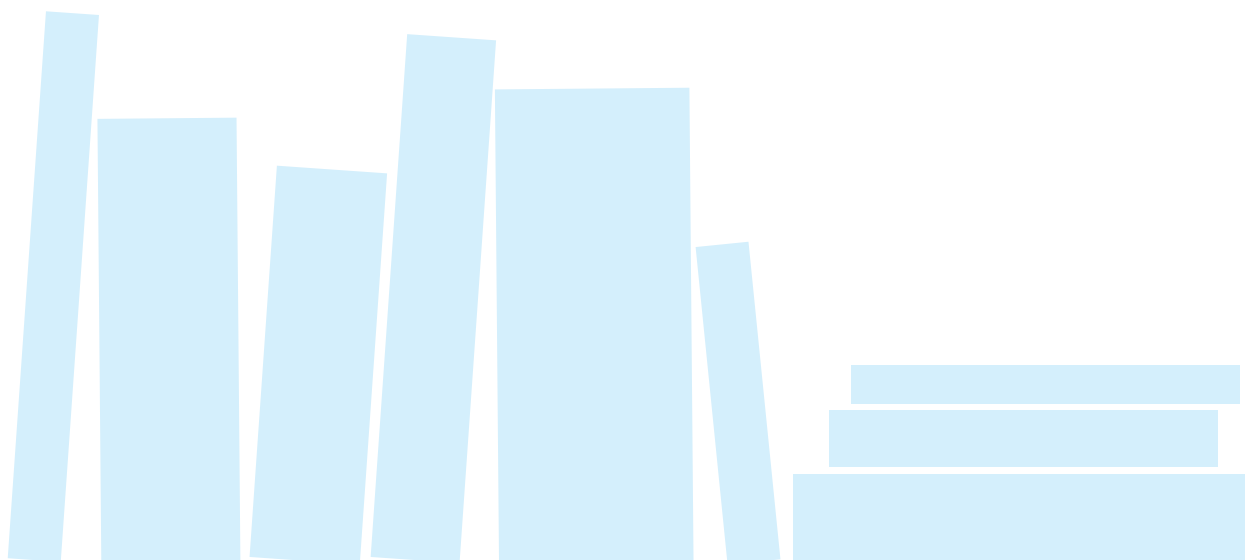
- kulturpolitisk avgift på bredbandsbolagen för att varje år generera ca 6 miljarder kronor mer till kulturen.

Klipp ut och
lägg i väskan
att ha med
dig när du
svänger förbi
ett bibliotek
nästa gång

12. Kanon för en kulturminister

Dmitri Plax, *Ansökan*
 Brecht, *I mörka tider*
 Wislawa Szymborska, *Barn av vår tid*
 Virginia Volf, *Ett eget rum*
 Ayn Rand, *Urkällan*
 Lars Strannegård (red), *Den omätbara kvaliteten*
 Unescos rapport, *Vår skapande mångfald*
 Hannah Arendt, *Om ondska*
 Ebba Witt Brattström, *Moa Martinson, Skrift och drift i trettioalet*
 Nina Björk, *Under det rosa täcket*
 Sofi Oksanen, *Stalins Kossor*
 Anneli Brännström Öhman, *Kärlekens Ödeland, Rut Hillarp och kvinnornas fyrtio-
 alsmodernism*
 Sapfo, dikter och fragment i översättning av Vasilis Papageorgious och Magnus
 William-Olsson
 Sonja Åkessons dikt *Vara vit mans slav*
 Claes Andersson, *Mörkrets klarhet*
 Tomas Tranströmers samlade dikter
 Kristina Lugn, *Språket är min ordningsmakt* (artikel)
 Sven Lindqvist, *Författarna vågar inte längre ta fighten* (artikel)
 Kulturutredningarna 1974, 2009 samt KLYS remissvar på dem.
 Eyvind Johnsson, *Romanen om Olof*
 Harry Martinsson, *Nässlorna blommar*
 Göran Sonnevi, *Det omöjliga*
 Athena Farrokhzad, *Vitsvit*

LYCKA TILL!